

De meerwaarde van kwalitatief onderzoek

Repliek van Cor Hoffer

In haar bespreking van mijn boek over orgaandonatie constateert Eline Kieft dat de christelijke invalshoek veruit de meeste pagina's in beslag neemt. Ze vindt dat jammer, omdat daardoor 'het (formele) gedachtegoed' van jodendom, islam en humanisme relatief minder aan bod komt. Gelukkig ziet ze een en ander gecompenseerd door de uitgebreide citaten van gelovigen uit de drie laatste levensbeschouwelijke stromingen.

De constatering van Eline is terecht, zij het dat zij over het hoofd heeft gezien dat het ook een bewuste keuze van mij is geweest om het christendom uitvoeriger te belichten. De reden daarvoor heb ik uitvoerig beschreven op pagina 13 en 14 van het boek. Daar merk ik op dat Hub Zwart en ik in de jaren negentig onderzoek hebben verricht naar opvattingen van christenen, moslims en liberalen over orgaandonatie. Wat het christendom betreft kozen we er toen voor om bronnenonderzoek te verrichten, omdat daarover al veel schriftelijk materiaal voorhanden was. Inzake de opvattingen van moslims kozen we voor een strategie van zowel bronnenonderzoek als kwalitatief empirisch onderzoek, omdat er op dat moment in Nederland nagenoeg niets bekend was over islamitische standpunten in deze.

Gaandeweg bedoeld onderzoek ontdekten Zwart en ik echter dat er weliswaar vrij veel kwantitatief onderzoek was gedaan onder christenen, maar geen kwalitatief onderzoek. En juist het kwalitatieve deel van ons onderzoek onder moslims leverde waardevolle aanvullende inzichten. Vandaar dat ik besloot vervolgonderzoek te doen, hetgeen heeft geresulteerd in het door Eline besproken boek. In dit vervolgonderzoek wilde ik in aanvulling op genoemde kwantitatieve gegevens op basis van kwalitatief onderzoek beschrijven hoe christenen orgaandonatie als ethische kwestie beleven. Vandaar de extra aandacht voor christenen. Immers, de kwalitatieve gegevens over moslims stonden al in het boek van Zwart en mij.

Desondanks heb ik in mijn vervolgstudie ook de nodige (samenvattende) aandacht besteed aan standpunten van moslims. Voorts heb ik in aanvulling op hetgeen Zwart en ik hadden gedaan, ervoor gekozen ook aandacht te besteden aan het jodendom en het humanisme. Naar beide laatste stromingen is er als het om orgaandonatie gaat, namelijk nog niet of nauwelijks systematisch onderzoek gedaan.

Wat betreft 'het (formele) gedachtegoed' van het jodendom, de islam en het humanisme inzake orgaandonatie moet ik er tot besluit aan toevoegen dat ik

dit ook noodgedwongen beperkter heb moeten weergeven dan dat van het christendom. De simpele reden is dat de standpunten van eerstgenoemde stromingen nog maar weinig in bronnen is uitgewerkt. Ook dit is overigens in mijn boek te lezen.

Kosmopolieten rond de dorpspomp

Fred Wester

Gabriëls, R, *Intellectuelen in Nederland. Publieke controversen over kernenergie, armoede en Rushdie*. Amsterdam: Boom, 2001. 304 p. ISBN 9053525815 € 23,75

Volgens de flaptekst verheldert René Gabriëls in dit proefschrift 'hoe vooral Nederlandse intellectuelen voor en van ideeën leven. Hij is nagegaan hoe zij intervenieerden in publieke controverses over kernenergie, armoede en Rushdie'. In het voorwoord maakt Gabriëls duidelijk dat het intellectuele klimaat in Nederland hem niet bevalt. In Nederland zijn intellectuelen doorgaans moralisten of ironici die in een soort *double bind* situatie met elkaar zijn verbonden, wat verstikkend is voor het intellectuele klimaat. Maar Gabriëls ontwaart de opkomst van de kosmopoliet die de traditionele intellectueel komt vervangen. In de inleiding probeert Gabriëls duidelijk te maken wat onder intellectuelen moet worden verstaan. Intellectuelen leven voor en van hun ideeën. Hier spelen drie kwesties: welke identiteit kan men de intellectueel toeschrijven, wat is zijn verantwoordelijkheid en in hoeverre is zijn positie in de samenleving veranderd? Hij bespreekt deze kwesties vanuit een moderne en een postmoderne benadering, maar dat levert weinig op als we willen weten wie nu eigenlijk worden bedoeld. De openbaarheid is het speelveld van de intellectuelen (p. 39), maar ook van de journalist en de politicus. Tussen de regels door wordt soms met intellectuelen bedoeld op hen die zich zo noemen, diegenen die deelnemen aan maatschappelijke discussies, wetenschappers, filosofen en columnisten. Een tentatieve definitie van een intellectueel luidt (p. 41): 'een individu dat zijn eigen werkkring verlaat en zich met zijn kritiek tot een groot publiek richt'. Elke ingezondenbrieven schrijver rond een maatschappelijk thema doet dus mee zou je zeggen, als hij of zij maar niet vanuit eigen werkkring spreekt of schrijft.

In het tweede hoofdstuk, De Kennismaatschappij, onderzoekt Gabriëls wat de sociologie kan bijdragen aan het verhelderen van de genoemde drie kwesties